

HET GEHEIM VAN KOFFIE

eenakter

van

Luc van den Briele

Contact met auteur:
luc.vandenbriele@telenet.be

Personen:

De kapitein: een door nationalisme geblinddoekte geest, voor wie oorlogsmisdaden tot een normaal levenspatroon behoren. Hij draagt de veldtenu van het Servische leger.

De journalist: een veertiger in een wat slodderige vrijetijdskleding. Aanvankelijk een beetje onzeker over het lot dat hem te wachten staat, maar opportunisme en journalistiek cynisme openen de deuren naar ontsparing.

De ober: een man op de drempel van de middelbare leeftijd. Hij draagt kampkleding onder een wit schort. Hij heeft een vreugdeloos, maar in alle omstandigheden ook een kalm en waardig gezicht. Tijdens zijn contacten met de kapitein neemt hij een duidelijk afgedwongen militaire houding aan.

De vrouw: een tot prostitutie gedwongen "oorlogsmeid". Ze draagt een kort wit hemdje.

Decor:

Een Servische kazernekamer, ergens in Centraal Kosovo. Een wat kale en weinig bemeubelde ruimte, met een tafel, een paar stoelen en een bed. Wapens en militaire kledij hangen tegen de muren.

Korte inhoud:

Voorjaar 1999, tijdens het Servisch offensief tegen de Kosovaarse rebellen. Een gevangen journalist is de gast van een Servische kapitein. Wordt het een verhoor of is het een poging tot beïnvloeding van de pers? Of wordt het een vriendschappelijk praatje? Wat scheidt en wat bindt deze twee mannen? Is fascinatie voor oorlog aanstekelijk? Kapitein en journalist worden bediend door een Kosovaarse ober, een krijgsgevangene die het slachtoffer is van een mensonterend en soms luguber spel, waaraan de journalist wat ondoordacht medewerkt. Als leuke herinnering aan deze dag krijgt de journalist een nacht met Marijena aangeboden. Zij is een tot prostitutie gedwongen vrouw. Een onthullende opmerking van de kapitein opent de ogen van de journalist, brengt ontzuivering en het besef van medeplichtigheid aan gruwelijke oorlogsfeiten. Hoe zal de vrouw op de gebeurtenissen reageren?

Het in de eenakter vermelde lied *Bledi mesec* maakt deel uit van de cyclus *Vece u Skadarliji*

(Dubravka Nesovic/R. Zdravkovic) - na een iets aangepaste tekst, kan er ook een ander

Servisch lied gekozen worden

Als het doek opgaat, is de kapitein zijn vest aan het uittrekken. Hij controleert dan het mechanisme van zijn automatisch geweer en haalt een fles slivovitsj uit zijn tas. De wat gelaten aan tafel zittende journalist staat met enige aarzelendheid recht. De vrouw ligt in het bed te slapen. Alleen de vorm van haar in elkaar gekronkeld lichaam is zichtbaar.

De kapitein:
(de fles op tafel zettend) Yperman, journalist?

De journalist:
Ja.

De kapitein:
Ja, kapitein.

De journalist:
Ja, kapitein.

De kapitein:
De generaal heeft me gevraagd met u te komen praten. U zat gisteren in een sector van waaruit op onze soldaten is geschoten.

De journalist:
Ik was verdwaald. U weet toch ook dat er een dikke ochtendmist was. En plots zat ik tussen twee vuren.

De kapitein:
U zat in de andere sector en van daaruit is geschoten. Ik heb gisteren vier soldaten verloren.

De journalist:
Ik heb niet geschoten.

De kapitein:
Wat deed u in de andere sector?

De journalist:
Dat heb ik gisteren al honderd maal uitgelegd.

De kapitein:
Leg het nog maar eens uit. Maar kort. Zeer kort.

De journalist:
Ik ben journalist. Ik ben naar hier gekomen om over de oorlog te schrijven.

De kapitein:
Hoe oud bent u?

De journalist:
Veertig.

De kapitein:
Bent u getrouwd en heeft u kinderen?

De journalist:
Ja. Twee kinderen.

De kapitein:
Hoe oud?

De journalist:
Zeven en twaalf.

De kapitein:
Hoe lang hebt u ze niet gezien?

De journalist:
Elf dagen.

De kapitein:
En u wilt ze graag terugzien?

De journalist:
Ja. Vanzelfsprekend.

De kapitein:
Een van de soldaten die u heeft helpen doodschieten had ook twee kinderen. En hij had ze veel langer dan elf dagen niet gezien. Hij had ze in geen honderd dagen gezien. En ook hij wilde ze graag terugzien.

De journalist:
Ik heb hem niet doodgeschoten.

De kapitein:
Straks wordt die jonge vader in een doods-kist naar zijn vrouw en kinderen teruggestuurd. Verdient u een beter lot?

De journalist:
Ik ben journalist. Ik ben op een zo objectief mogelijke wijze op zoek naar feiten om over te schrijven. Ook over deze soldaat wil ik schrijven. En ik herhaal het: ik heb nooit geschoten. De pen is mijn enige wapen.

De kapitein:
Ga zitten. (*hij legt zijn automatisch geweer op de tafel, ontkurkt de fles slivovitsj, ruikt er aan en zet de fles naast het geweer*) Zijn er nog geen glazen? (*roepend*) Slober.

De ober:

(opkomend, maar eerbiedig op een afstand blijvend) De kapitein wenst?

De kapitein:

Glazen. En komkommer. En brood.

De ober:

Alles is klaar, kapitein.

De kapitein:

Halen.

De ober:

Ja kapitein. (hij gaat af, maar komt vrijwel onmiddellijk terug met twee platte broodjes, een schotel komkommersla en twee glazen)

De kapitein:

Netjes in het midden van de tafel.

De ober:

Ja, kapitein. (hij zet alles met enigszins plechtige gebaren op tafel en gaat dan afwachtend in de houding staan)

De kapitein:

Wanneer komt de rest?

De ober:

De hoofdschotel staat in de oven. Hij zal op tijd klaar zijn. En de wijn staat gekoeld op veertien graden.

De kapitein:

Slober dan maar af.

De ober:

Ja, kapitein. (hij gaat af)

De kapitein:

(terwijl hij gulzig op schijfjes komkommer begint te knabbelen en slivovitsj schenkt) Het combineren van tegenstrijdigheden kan heel opwindend zijn. De nuchtere smaak van de komkommer, gekoppeld aan deze ondoorgroendelijke dauw van het Servische volk. Slivovitsj. Kent u toch?

De journalist:

Ja. Maar voor mij niet te veel van deze heerlijke, maar woeste drank. Ik kan er niet goed tegen. Ik hou meer van wijn.

De kapitein:

(de fles omhoogstekend) Er is niet veel van nodig. Kwaliteit is belangrijker dan kwantiteit. Dit is geen spul dat in warenhuizen wordt verkocht. Dat komt rechtstreeks van het platteland, van mijn geboortedorp in het noorden van

Kosovo. Het is het beste van het beste en het beste van het beste wordt niet verkocht. Doorgaans krijgen alleen de vrienden en de heel bijzondere gasten dat aangeboden. Een minimum volstaat om ook tot op de bodem van deze drank door te dringen. Mijn grootmoeder gebruikte er haar vingerhoed voor. Eentje 's morgens en eentje 's avonds. Ze liet de drank over haar tanden wandelen en over haar tong en ze streefde er haar gehemelte mee. En ze had die ene vinger die dag en nacht naar slivovitsj rook. De geur is heel belangrijk. *(hij steekt een vinger in zijn glas en wrijft slivovitsj in zijn handpalm)* Ruik eens. Staat er geen bloeiende boomgaard in mijn handpalm? Voel je die geur-tinteling van de pruimenbloesem, van zon en aarde, van lachende meisjes in fladderrokjes?

De journalist:

(verbaasd) Dat is een ongewoon dichterlijke taal voor een militair. *(aan de handpalm ruikend)* Zon en aarde en geur van meisjes.

De kapitein:

Vermengd met de eeuwige geur van zweet, dat altijd in de diepste lijnen van de hand aanwezig is. En van olie waarmede de wapens worden gesmeerd. Uit deze combinatie wordt gezonde drift geboren. Nazdravje.

De journalist:

Prosit. Op de toekomst.

De kapitein:

Van uw en mijn volk.

De journalist:

Dank u.

De kapitein:

Vergeet de komkommer niet. *(nog meer slivovitsj schenkend)* Ik wil u helpen. Als het enigszins kan, dan zal ik zorgen voor een behouden terugkeer naar uw familie. Al verdient u dat misschien niet.

De journalist:

(op komkommer knabbelend) Ik ben met eerlijke bedoelingen gekomen. Omdat ik niet over één kant wilde schrijven, heb ik risico's genomen. Zo ben ik in een niemandsland terechtgekomen. En dan hier.

De kapitein:

Zullen we dat geloven? *(na een slok slivovitsj)* Wat weet u van deze oorlog?

De journalist:

Te weinig, denk ik. De behoefte om er meer over te weten is groot.

De kapitein:

Ook in uw land begrijpt men niet - nee, wil men niet begrijpen - dat wij hier tegen een zeer gevaarlijk fundamentalistisch ongedierte strijden. Tegen terroristische benden die heel Europa willen veroveren. Die heel Europa op de

knieën en met de kont omhoog de weg naar Mekka wil tonen. Al van dat brood geproefd?

De journalist:

Neen. (*hij trekt een stuk brood af en proeft ervan*) Heerlijk. Knapperig vers, nog gehuld in een mantel van ovenwarmte. (*met aandacht op het brood knabbelend*) Het is brood dat me doet me denken aan de kinderjaren, aan vakantie in het West-Vlaamse heuvelland en aan de ovenkoeken die mijn grootvader daar bakte. Ook zij werden ovenvers en heerlijk warm opgediend, besmeerd met pruimenjam of bestrooid met bruine suiker.

De kapitein:

Wij eten ze graag met een dikke plak geitenkaas. Mijn moezoelmanse slober denkt dat hij zijn leven dankt aan de kwaliteit van dit brood.

De journalist:

Is hij een echte bakker?

De kapitein:

Hier is hij mijn slaaf en ober, mijn Slober, maar hij is ooit nog ober geweest, in het Central-koffiehuis van Pristina. Later had hij daar een eigen eetbarak. En die platte broodjes heeft hij leren bakken in de bakkerij van zijn vader.

De journalist:

Zijn handen zijn dus meer geschikt voor de ovenpaal dan voor het geweer.

De kapitein:

U moet ze niet onderschatten. Moezoelmannen zijn en blijven moezoelmannen. In gewone tijden lijken het onschuldige en soms beminnelijke moslimburgers, maar van de ene op de andere dag veranderen ze in niet te vertrouwen ongedierte. En dan kan zelfs de ovenpaal een wapen worden. Daar kan misschien wel een leuk stukje over geschreven worden. Nazdravje.

De journalist:

Prosit.

De kapitein:

Is dit de eerste oorlog die u meemaakt?

De journalist:

Ja.

De kapitein:

Ja, kapitein.

De journalist:

Ja, kapitein.

De kapitein:

Had de hoofdredacteur geen mannetje met meer ervaring?

De journalist:

Ik moet vooral over de menselijke aspecten van de oorlog schrijven. En over de noodzaak van vrede.

De kapitein:

U kan niet over vrede schrijven zonder de oorlog te hebben meegemaakt. En zonder oorlog heeft vrede geen zin. Ervaring met schieten?

De journalist:

Een journalist strijdt alleen met de pen. Maar oorlog fascineert mij. Ik kom uit het met bloed doordrenkte Vlaanderen van de Eerste Wereldoorlog. Ik ben daar geboren.

De kapitein:

Misschien zorgt de generaal er voor dat u de fascinatie van de oorlog heel even kan gaan proeven. Zou dat geen nuttige ervaring zijn? (*het automatisch geweer omhoogstekend*) Als ik u zo'n geweer met twaalf kogels geef én het bevel om te schieten op bijvoorbeeld de donkere ramen van de voorstad.

De journalist:

Misschien zou ik alleen de bakstenen raken. Ik kan niet schieten.

De kapitein:

Het komt er op aan goed te mikken. En er bestaan ook toevalstreffers. Met een beetje geluk of een beetje verbeelding raakt u een moezoelmanse hond.

De journalist:

Mijn hand zou beven.

De kapitein:

Van schrik?

De journalist:

Ja. Ik zou te veel denken aan de kogels die van de overkant naar mij kunnen komen. Mag ik een lelijke vraag stellen? Heeft u nooit schrik gehad voor moezoelmanse kogels?

De kapitein:

Neen. Ik heb kogels op twee millimeter van mijn hoofd horen voorbijrazen. Ik heb onderofficieren en soldaten vlak naast mij zien vallen. En toch heb ik me nooit voor een kogel verborgen. Kogels raken me niet en ik geloof dat ze me nooit zullen raken. En niemand moet proberen dit te begrijpen.

De journalist:

Dat ruikt naar magie. Heeft u een konijnenpoot op zak?

De kapitein:

In de militaire academie wordt er mee gelachen. Overbodig romantisme, wordt er gezegd. En toch heb ik er aan toegegeven. Mijn grootvader zei: jon-

gen, je moet met land en water gaan praten. En dat heb ik gedaan. Ik heb de aarde van Servië gegeten en het water van de Moravica gedronken.

De journalist:

Zijn rituelen nog van onze tijd?

De kapitein:

Neen. Maar ze bestaan en ze hebben ook op de meeste soldaten een gunstig effect. Ze openen de poort naar een beter besef van de schoonheid van oorlog. Zolang u niet begrijpt dat oorlog mooi is, kan u niet over oorlog schrijven.

De journalist:

Is oorlog mooi?

De kapitein:

Soms is oorlog mooi. En vol passie. Ooit lag ik op een heuvelrug en zag hoe de aarde zich als een baarmoeder opende en een resem moezelmannen jongen kreeg. Ik zag hoe de jongen naar boven kropen, hoe ze naar de heuveltop keken als naar de tepel van een borst en hoe ze als zuigelingen snakten naar de eerste melk. Ze hebben de top nooit bereikt. Tussen hun mond en de tepel keek mijn oog door het vizier van de dood. En ik zag ze vallen. En in het gras liggen, stil of kermend en roepend om hulp. Dat jaagt triomfen door het bloed. Ook de oorlog kent zijn momenten van orgasme.

De journalist:

Aan de overzijde ervaart men hetzelfde. En wie heeft gelijk? Wie is begonnen? Wie heeft deze oorlog gewild?

De kapitein:

Niet wij. Het zijn de Kroaten die in Bosnië met etnische zuiveringen zijn begonnen. Serviërs buiten. Serviërs weg. Want het zijn strontzakken. Dat heeft bij ons de oude wortels tot leven gewekt. Dat heeft plots met grote en pijnlijke duidelijkheid doen beseffen dat de door Tito handig in elkaar geknutselde eenheid een schijneenheid was. En waarom was dat zo? Omdat er geen identiteit bestond tussen de staat en de volkeren die hier wonen. Identiteit is meer dan een stuk papier. Identiteit woont in het bloed. En onze identiteit is niet gelijk aan de identiteit van de anderen. (*met de vlakke hand op het tafelblad slaand*) En voor de zoveelste keer werden we bedreigd. Al wat in Bosnië en hier is gebeurd, is door het volk gewild. Er zijn tien maal honderdduizend vuisten op straat verschenen. Helemaal in het begin is er om een groot en ondeelbaar Servië geschreeuwd. Niet door een peloton soldaten, maar door het volk. En wie zal het volk tegenhouden? Bommen? Amerikaanse bemoeizucht? Blauwhelmen? Vredesconferenties met tijdelijke oplossingen? In elk Servisch hart leeft maar één oplossing: grenzen die zo zuiver en zo stevig zijn dat ze er haast overbodig bijliggen. En wie niet akkoord gaat, vliegt er uit.

De journalist:

Toen destijds de herrie in Bosnië begon, hebben wij het zeker niet begrepen. Bosnië? Dat is toch de jungle niet, werd er gezegd. Of geen primitief stuk

derde wereld. Dat is een toeristische tuin. En we dachten: ze zullen wel spoedig begrijpen dat vrede beter is dan oorlog.

De kapitein:

Vrede is vaak gelijk aan onrecht. Voor wie naar rechtvaardigheid streeft en voor wie op vleugels van idealisme vliegt, kan oorlog mooi zijn.

De ober brengt vlees en een paar flessen wijn. Hij laat de wijn proeven.

De ober:

Makedonia 91, kapitein.

De kapitein:

Een en negentig. Oud en krachtig. En het eerste jaar van onze rechtvaardige strijd.

De journalist:

Een symbolisch gekleurde keuze?

De kapitein:

Ja. (*proevend en goedkeurend mompelend*) Ook deze perfecte drank reserveren we doorgaans voor zeer bijzondere gasten.

De journalist:

Ik ben een gevangene.

De kapitein:

Vergeet het. Vanavond bent u mijn gast. Is het niet beter om te gaan jijen? (*met nadruk*) Vanavond ben je mijn gast.

Terwijl de ober de glazen vult, bekijkt de kapitein de schotels. Hij gaat voor de ober staan en drijft hem met buikstoten achteruit.

De kapitein:

(*brullend*) Slober. Er ontbreekt iets.

Van het lawaai wordt de vrouw wakker. Ze richt het hoofd op, kijkt ver dwaasd rond en gaat dan weer liggen.

De ober:

Ja, kapitein.

De kapitein:

En je weet dat er iets ontbreekt.

De ober:

Ja, kapitein.

De kapitein:

Ga met je moezoelmanse kont naar het oosten liggen en bereid je voor op een trap in je kloten.

De ober:

(vlak voor hij in gebogen houding gaat liggen) De surprise komt met de tweede schotel, kapitein. Het bakken ervan is zeer delicaat.

De kapitein:

(de ober schoppend) De dag dat jouw kloten uit hun zak gesneden worden, zal je weten wat het woord delicaat betekent. Ga naar je keuken en bak die dingen op een zo delicaat mogelijke wijze. En dien ze op met een tweede portie vlees.

De ober:

(tijdens het rechtstaan) Dat was de bedoeling, kapitein.

De kapitein:

En een mooi groentekransje, als de vorige keer.

De ober:

Ja, kapitein.

De kapitein:

(zich weer neerzettend, terwijl de ober verdwijnt) Je moet die moezoelmanse klootzakken vooral niet ontzien. Humaan blijven, maar laten voelen wie de baas is en wie de worm, die zo nodig onder de laars verpletterd wordt. (na een poos) Het vlees ziet er lekker uit.

De journalist:

Ik heb er nog niet van geproefd. Maar uit de schotel komen de geurtjes van de Balkan. En daar hou ik van.

De kapitein:

Laat het niet koud worden. Vlees en wijn tussen de tanden, dat verdrijft nare gedachten. Dat wekt lusten op en verlangen naar de zachtheid van vrouwen. Nog niet ervaren?

De journalist:

Meer dan eens.

Ze eten en ze drinken wijn. De journalist mompelt goedkeurende klanken. De onrust over zijn lot schijnt al helemaal weggeëbd.

De journalist:

En de kok bereidt nog een delicatessen?

De kapitein:

Een tweede vleeschotel. Met een surprise.

De journalist:

Een goede surprise?

De kapitein:

Een die past bij de fascinatie van oorlog.

De journalist:

Keukensurprises zijn niet altijd te vertrouwen. Jaren geleden heb ik te Oostende in een befaamd restaurant gewerkt. Als onderbetaalde werkstudent. Af en toe werd er wat sperma in de sauskom gespoten en vermengd met de filet américain. Brusselse wijven waren er verzot op. Achteraf bekeken lijkt het een beetje belachelijk. Maar op het moment zelf leek het grappig.

De kapitein:

(aangenaam verrast) Ja. Wat leuk dat we beiden van dit soort grapjes houden. Maar is het geen grapje zonder waardig einde? Het zou leuker geweest zijn als de madammen de achterkant van de lekkernij ontdekten en dan het restaurant met kots en kwijl verlieten.

De journalist:

In mijn jonge verbeelding was het een vorm van verkrachting.

De kapitein:

Lelijk woord. Wij verkrachten geen vrouwen, wij pakken ze zoals ze al van in de voorgeschiedenis door mannen gepakt worden. En er zijn genoeg meisjes die naar ons komen.

De journalist:

Of die moeten komen.

De kapitein:

Ah, die oorlogsmeiden. Ze doen wat ze moeten doen. In de westerse pers maken ze daar opwindende verhaaltjes van. Voor wat er in de Hamburgse en Antwerpse bordelen gebeurt, sluiten ze de ogen.

De journalist:

Heeft het er iets mee te maken?

De kapitein:

O ja. Maar om dat te achterhalen moet je terug naar de andere sector. Zin om over de oorlogsmeiden te gaan schrijven?

De journalist:

Misschien wel. Een journalist steekt zijn voelhorens naar alle richtingen uit. Hij kijkt en hij luistert. Hij vergelijkt de verhalen.

De kapitein:

Schrik je van die verhalen?

De journalist:

(de kleur van de wijn bekijkend) Niet echt.

De kapitein:

Nooit gedroomd van voorhistorische spelletjes in een rotsspleet? Mollig wijf-je op schaapsvacht...

De journalist:

Hèhè. *(het glas wijn omhoogstekend)* Door vlees en wijn komen de wijfjes al dichterbij.

De kapitein:

(met de duim naar het bed wijzend) Er ligt er een in dat bed. *(na een slok wijn)* Waarom hebben ze jou uitgekozen om naar hier te komen?

De journalist:

De hoofdredacteur heeft dat beslist.

De kapitein:

Is het waar dat je behalve journalist, ook een dichter bent? Een dichter met wat pacifistische trekjes, maar ook de zoon van een beroepsmilitair?

De journalist:

(een beetje verveeld met die vraag) Ja. *(na een poos van bedachtzaam eten)* Journalistiek en dichterschap staan tegenover elkaar als Kaïn en Abel. Ze komen uit dezelfde buik, doen alsof ze elkaar niet kunnen missen, maar zijn altijd bereid om het licht uit elkaars ogen te krabben. En dat pacifisme is misschien niet meer dan een revolte van de onvolwassen knaap tegen de vader. Als kind had ik een onverklaarbare afkeer van uniformen. Nu paradeer ik wel eens als generaal voor de spiegel.

De kapitein:

Mij hebben ze uitgekozen omdat ik militair ben en de zoon van een dichteres. De generaal zal gedacht hebben: die twee vullen elkaar goed aan, die twee zullen elkaar goed begrijpen. Wij zijn in elkaar lopende vaten vol tegenstrijdigheden. Maar ik heb wel de indruk dat je begrip hebt voor de achtergronden van wat hier gebeurt.

De journalist:

Ik interesseer me voor de hedendaagse geschiedenis. Wat in Bosnië en hier is gebeurd en nog gebeurt, is een doodgewoon hoofdstuk in de geschiedenis van de twintigste eeuw.

De kapitein:

Heb je al ergens met onze soldaten gesproken?

De journalist:

Niet zo veel. Wat ze gezegd hebben ligt nog onverteerd op de bodem van mijn ziel.

De kapitein:

We hebben prachtige soldaten. Dappere strijders. Jongens die vergroeid zijn met het land. (*terwijl de ober de tweede vleeschotel binnenbrengt en op tafel zet*) Met het land, de aarde, de bossen, de rivieren. Die aarde zit ook in hun hart en nieren, de rivieren stromen ook in hun aders. Servische grond verdedigen is meteen ook het eigen lijf verdedigen. De meeste soldaten wonen ook op het platteland. Hun vijanden wonen meer in de steden, in de amechtige straatjes vol winkelbelletjes van moezoelmanse lamstralen als onze Slober. Waar of niet waar, Slober?

De ober:

Waar, kapitein.

De kapitein:

En wat zijn jullie nog?

De ober:

Middenstanders, kapitein.

De kapitein:

Middenstanders? Foefelaars. Bedriegers. Knoeiers. Ja, kapitein.

De ober:

Ja, kapitein.

De kapitein:

(*tot de journalist*) Ze hebben een hekel aan aarde en gras, aan natte bomen en aan de geur van herfstbladeren. Ze zitten met hun gat in de loopgraaf en met hun kop in de achtergelaten winkel. In een loopgraaf trillen hun lippen en worden hun ogen door onrust gekweld. Die ogen trekken naar buiten en gaan scheler en scheler kijken in een poging om de deur van de achtergelaten winkel te zien. Met schele ogen schieten ze nogal vaak naast hun doel. Zonder de getrainde terroristen van hun moezoelmans huurlingenleger was de oorlog hier al lang voorbij. (*hij bekijkt de vleeschotel en snuift de geur van het vlees*)

De journalist:

Is dat de surprise?

De kapitein:

Ja. Ze ziet er goed uit.

De ober:

Dank u, kapitein. *(hij klakt de hielen en wil afgaan)*

De kapitein:

Halt. En dáár staan. Dáár. In het midden.

De ober:

Ja, kapitein.

De kapitein:

(de schotel bekijkend) Hmm. Ziet er niet alleen goed uit, maar ook mooi.

De journalist:

Hij lijkt een beetje op de vorige schotel.

De kapitein:

(de schotel bekijkend) Ja.

De journalist:

Behalve de champignon.

De kapitein:

Behalve de champignon.

De journalist:

Lijkt een dun schijfje oesterzwam. Geplukt in de bossen van Kosovo?

De kapitein:

Ongetwijfeld. *(na de schotel van zeer dichtbij bekeken te hebben)* Delicaat gebakken dingetje. Met bijna zwarte randjes. Met een herinnering aan purperwinde in ochtendzon. *(hij vult de glazen)* Nazdravje.

De journalist:

Prosit. De dichterlijke stem van je moeder leeft nog in je militaire borst.

De kapitein:

Mijn moeder had mooie ogen. En een zachte stem. Ze droeg haar verzen voor en ze zong en haar taal zindert ook nu nog in mij na. Toch is die purperwinde in ochtendzon niet zo maar een aaneenschakeling van mooie woordjes. Het is realiteit geweest. Nu leef ik dag en nacht, vroeger was ik een ochtendmens en ik hield en hou nog steeds van de natuur, van lis en bloemen, van taal en van muziek. Van Haydn bijvoorbeeld en van de liedjes van het oude Beograd, waar mijn grootvader ooit heeft gewoond. *(na een poos)* Laat ons proeven.

Ze eten en ze drinken wijn.

De kapitein:

Bledi mesec, Slober.

De ober:

Bledi mesec, kapitein?

De kapitein:

Bledi mesec. En met gevoel. (*tot de gast*) Is het een misdad tegen de mensheid dat we aan gevangen Kroaten af en toe vragen om met enig gevoel een Servisch liedje te zingen? En niet alleen aan Kroaten. Ook moezoelmanse slobers doen dat. (*brullend*) Slober. Op de knieën en zingen.

De ober gaat op de knieën zitten. Van het lawaai is de vrouw weer wakker geworden. Ze gaat recht zitten en kijkt van de een naar de ander.

De kapitein:

Met de handen boven het hoofd en de blik gericht op de wijde hemel van Servië.

De ober zingt in de opgelegde houding het Bledi mesec-lied, zacht en onduidelijk, meer klanken dan woorden.

De kapitein:

Nazdravje.

De journalist:

Prosit.

De kapitein:

Wij begrijpen elkaar en ik heb vertrouwen in jou. In de dichter leeft iets van de soldaat en in de soldaat leeft iets van de dichter. Dat heeft de generaal goed gezien. Er is natuurlijk ook Haydn. Je houdt toch van Haydn?

De journalist:

Niet alleen van Haydn.

De kapitein:

Naar Haydn luister ik vrijwel elke dag. De klank van Haydn overbrugt de afstand tussen mij en mijn kinderen. Ik heb er drie. Twee zonen en een dochtertje van twee maand. Een roosje. Met ogen waarin de ogen van mijn moeder herleven. Volgende week kan ik weer een paar dagen naar huis. Dan zal ik haar eindelijk nog eens in de armen houden en haar met zachte zoentjes overladen. (*hij zoent en streelt de wijnfles met zijn wang en luistert naar de zingende ober, brult dan*) Slober. Dat wanhopige gefluister boeit mij niet.

De journalist:

Hij bakt beter dan hij zingt.

De ober zingt iets luider. De kapitein bekijkt hem.

De kapitein:

Hou op. Je bakt inderdaad beter dan je zingt.

De ober:

Ja, kapitein. Mag ik terug naar de keuken, kapitein?

De kapitein:

Neen. Sta recht. Ga in de houding staan. Dáár. In het midden. (*tot de journalist*) Was het lekker?

De journalist:

Zeer lekker.

De kapitein:

De generaal zal er morgen naar vragen. Mag ik hem vertellen dat onze Slober de smaak van het vlees weer eens op een zeer delicate wijze heeft onderstreept?

De journalist:

Eigenlijk hou ik niet van champignons. Maar dit, dit...

De kapitein:

Slober heeft het keurig samengesteld. In een kransje van haast onmogelijk fijn gesnipperde paprika en dille. Heb je de dille herkend? En het derde smaakje? Slober, wat is het derde smaakje?

De ober:

Sap van venkel, kapitein.

De kapitein:

Venkel. Paprika. Dille. En de smaak van oorlog. Zit er ook in. Aarde die barst. Huizen zonder daken. Vuur in de lucht. Weemoedig zingende slobers. En wat nog, Slober?

De ober:

Vrouwen, kapitein.

De kapitein:

Vrouwen. Soms met de loop van een door Duitsers of Arabieren geleverd geweer in de zachtheid van hun warmbedauwde weide. Er zijn veertigduizend Servische vrouwen verkracht door moezoelmanse slobers! En door de kastanjevreter van Zagreb! (*na een poos*) Denk jij soms aan je vrouw, Slober?

De ober:

Ja, kapitein.

De kapitein:

En aan je zuster?

De ober:
Ja, kapitein.

De kapitein:
Die zuster is misschien al doodgeschoten. Ze woont aan de rand van de stad, in die flatgebouwen, en daar zijn al heel wat nieuwsgierige vrouwen gesneuveld. Is je zuster niet een beetje nieuwsgierig?

De ober:
Nee, kapitein.

De kapitein:
Ja, kapitein.

De ober:
Ja, kapitein.

De kapitein:
En je vrouw, Slober, je vrouw. Leeft ze nog?

De ober:
Ja, kapitein.

De kapitein:
En wat doet ze, Slober?

De ober:
Ze wacht, kapitein.

De kapitein:
Wacht ze? (*hij staat recht, gaat bij de ober staan en spuwt de woorden in zijn gezicht*) Om geen knijpkut te krijgen zal ze wel wachten op de komst van de buurman. Die maar al te graag zijn kromme wortel in haar tuin wil planten. Heb jij een buurman die graag in billen knijpt?

De ober:
Ik denk het niet, kapitein.

De kapitein:
Hoe heet jouw buurman?

De ober:
Bogdan, kapitein.

De journalist:
Bogdan? Is dat geen Servische naam? (*na een slok wijn*) Bogdan Billenknijsper. B.B.

De kapitein:
Knijpt die Bogdan de billen van je vrouw?

De ober:

Niet dat ik weet, kapitein.

De kapitein:

(een groot mes uit de tafellade halend) Als ik mijn buurman in het bed van mijn vrouw vond, dan zou ik hem meteen de keel oversnijden. *(hij maakt een snijgebaar over de keel van de ober)*

De journalist:

Sommigen zouden liever de keel van de vrouw oversnijden.

De kapitein:

Wat zou jij doen, Slober?

De ober:

Niets, kapitein.

De kapitein:

(brullend) Niets. *(De ober met buikstoten achteruit drijvend)* Niets? Dat is geen antwoord. *(het mes voor de ogen van de ober heen en weer bewegend)* Wat zou jij doen met dat mes? Je vrouw? Je buurman? Je ontrouwe vrouw?

De ober:

Niet mijn vrouw, kapitein.

De kapitein:

De buurman?

De ober:

Niet mijn buurman, kapitein.

De journalist:

(tot de wijnfles) Hij zou ook de twee kelen kunnen oversnijden.

De kapitein:

Wat zou je doen, Slober?

De ober:

Ik zou Bogdan voorstellen om er eens bij een kop koffie over te praten, kapitein.

De kapitein:

En je zou geen mes meenemen?

De ober:

Nee, kapitein. Bij koffie kan veel uitgepraat worden.

De kapitein:

(de journalist naderend) Hoor je wat die kutverdomde moezoelmanse lamstralen doen? Koffie zuipen, praten en elkaar begrijpend in de ogen kijken. *(weer bij de ober, het mes heen en weer bewegend)* Je moet hier niet de hui-chelaar uithangen. Zo zijn moezoelmannen niet. Dat mes gaat zonder nadenken victorie kraaien in de keel van je vrouw. Snijden. Snijden. Dat zou je doen.

De journalist:

(met een glas wijn schuddend) Vraag hem waarom hij het niet zou doen.

De kapitein:

Waarom zou je het niet doen, Slober?

De ober:

Haar voor goed kwijt zijn zou meer pijn doen dan al het andere, kapitein.

De kapitein:

Nou goed dan. Haar gat is belangrijker dan de wortel van de buurman die er eventjes in zat. Maar noem mij één reden waarom je die wortel de keel niet zou oversnijden. Jij duldt toch geen vreemde wortelen in jouw tuin. Ja? Nee?

De ober:

Nee, kapitein.

De kapitein:

Dus...

De journalist:

Brei er een vervolg aan. Hij heeft koffie gedronken en die Bogdan heeft beloofd zijn vrouw gerust te laten.

De kapitein:

Juist. Ik zal het nooit meer doen, heeft hij gezegd.

De journalist:

(rechtstreeks tot de ober) En een week later ligt hij weer bij je vrouw in bed.

De kapitein:

Juist. Een week later betrap je hem nog eens.

De journalist:

In volle actie.

De kapitein:

Juist. Wortel in en wortel uit en wortel in en wortel uit. En je hebt een mes in de hand.

De ober:

Ik heb geen mes in de hand, kapitein.

De kapitein:

Op je knieën! (*hem het mes in de rechterhand duwend*) Heb je een mes in de hand?

De ober:

Ja, kapitein.

De kapitein:

En wat doe je?

De ober:

Ik voel woede en twijfel, kapitein.

De journalist:

(*tot de wijnfles*) Hoeveel woede en hoeveel twijfel ? En hoeveel blinde liefde?

De kapitein:

Woede en twijfel, Slober. Een té kleine aarzeling, maar toch een goed begin.

De journalist:

(*wijn schenkend*) Als ik Bogdan was, dan zou ik mijn keel van angst voelen samenkrimpen.

De kapitein:

Ik ook. Want er is een beetje twijfel en er is veel woede. En wat is er nog, Slober?

De ober:

Wanhoop, kapitein. En veel treurnis. En de zekerheid dat er ook heel ernstig met de vrouw moet gepraat worden.

De journalist:

(*rechtstaand, een fles meenemend en een beetje waggelend onder invloed van de wijn*) Koffie met Bogdan en koffie met de vrouw.

De kapitein:

(*tot de ober*) Wordt er weer koffie gezopen?

De ober:

Ja, kapitein.

De kapitein:

Voor de tweede keer? Je bent een laffe moezoelmanse kutezel. Ja, kapitein!

De ober:

Ja, kapitein.

De journalist:

Ik dacht dat muzelmannen meer van messen hielden. Welke filosofische kracht zit er in die koffie?

De kapitein:

(na een poos) Waarom zeg je niets, Slober? Wat is het geheim van de koffie?

De ober:

Men blijft er nuchter bij, kapitein. De keel van Bogdan leidt tot hetzelfde resultaat. Hij dood en ik in de gevangenis. Misschien wel levenslang. En dan zit ik weer zonder vrouw. Kapitein.

De journalist:

Hij heeft gelijk. *(gaat tot bij de ober)* Hoe heet je vrouw?

De ober:

Ludmila, meneer.

De journalist:

En ze is geen gromwif? *(nadat de ober ontkennend het hoofd heeft geschud)*
Ze is goed in de keuken en lekker in bed?

De ober:

Ja, meneer.

De journalist:

Dan begrijp ik dat je haar twee keer vergeeft. *(na een slok wijn)* Maar twee keer is geen drie keer.

De kapitein:

Juist. Een week na de tweede koffie ligt hij wéér in het bed van Ludmila.

De journalist:

Ik weet wat hij dán doet.

De kapitein:

Wat doet Slober? Eén keel of twee kelen? *(neemt de hand van de ober en maakt snijbewegingen met het mes)*

De journalist:

Hij snijdt zijn eigen keel over.

De kapitein:

(brullend) Slober. Snij jij je eigen kutverdomde moezoelmanse keel over?

De ober:

Nee, kapitein.

De journalist:

(wijn morsend op de ober) Misschien gaat hij wéér koffie drinken.

De kapitein:

Drink jij weer koffie met die onuitroeibare wortel?

De ober:

Misschien wel, kapitein.

De kapitein:

Jouw koffie maakt me misselijk. Misselijk. Die zwarte prut is onverteerbaar voor mijn Servische maag. (*hij neemt het geweer van de tafel en gooit het naar de journalist, die het onhandig opvangt - tot de journalist*) Heb je geen zin om zijn stomme kop aan flarden te schieten? (*de loop van het geweer enkele keren tegen de wang van de ober stotend*) Dan kan hij meteen ook het ei laten vallen, waarmee hij nu in zijn gat zit.

De journalist:

(*het geweer slap heen en weer bewegend*) Laat hem toch maar eerst vertellen waarom drie maal Bogdan nog een koffie waard is.

De kapitein:

(*de ober bij het haar grijpend*) Is Bogdan nog een koffie waard, Slober?

De ober:

Eigenlijk niet, kapitein, maar...

De journalist:

(*het geweer weer op de tafel leggend*) Koffie is een vredelievende drank. (*tot de wijnfles*) Interessant gegeven voor de artikels die ik over deze rotzooi wil schrijven.

De kapitein:

Maar, Slober? Wat komt er na de maar? Niet de wortel, niet de vrouw, niet de eigen stomme keel. En waarom niet?

De ober:

Als ik mezelf kapot maak, hebben die twee de baan vrij. En met deze gedachte sterf ik liever niet, kapitein. Misschien zou verhuizen een oplossing zijn.

De journalist:

Dat ruikt naar etnische zuivering. En op wat zou het uitdraaien? Bogdan weg of Slober weg?

De kapitein:

Of de vrouw weg. (*een revolver uit de tafellade nemend*) Wijven genoeg in de wereld! Wie verhuist er, Slober?

De ober:

Daar moet over gepraat worden, kapitein.

De journalist:
Bij een nieuwe koffie.

De kapitein:
(*de revolver tegen het hoofd van de ober duwend*) Grrrrr. Ik schiet je kop aan flarden.

De journalist:
Laat hem een laatste wens doen.

De kapitein:
Laatste wens, Slober.

De ober:
De revolver vier centimeter hoger. En twee centimeter naar links. Kapitein.

De kapitein:
(*na de revolver op de juiste plaats tegen de slaap van de ober te hebben gezet*) En, Slober. Nog een echte laatste wens?

De journalist:
(*tot de wijnfles*) Laat hem nog een warm broodje brengen.

De kapitein:
(*de ober met de revolver wegduwend*) Ga naar de keuken, Slober. En bak nog een broodje.

De ober:
Ja, kapitein.

Terwijl de ober afgaat, lost de kapitein een paar schoten in de hoek van de kamer. De vrouw gilt en kruipt onder de deken. De ober gaat onbewogen af. De kapitein komt naar het bed en trekt er de vrouw uit. Ze houdt de twee handen beschermend tegen het hoofd.

De kapitein:
(*tot de journalist*) En dit is Marijena. Zal wel haar echte naam niet zijn, want ze ligt als een paard. (*hij gaat keurend rond de vrouw lopen, heft haar hemdje met zijn revolver op, kijkt naar haar billen en ruikt aan haar nek*) Niet onnozelen doen, Marijena, laat die handen nu maar zakken en kijk me aan. (*de vrouw laat de armen zakken en kijkt dwars door hem heen; met zijn revolver duwt de kapitein de vrouw in de richting van de journalist*) Hoe vind je haar? Kan deze Maagd van Kosovo je een beetje bekoren?

De journalist:
Ik hou niet van maagden.

De kapitein:

Ik wel. Op patrouille gaan in een nevelig landschap heeft mij altijd geboeid, het doorbreken van een nevelig maagdenvlies sluit daar goed bij aan.

De journalist:

(de vrouw bekijkend) Ze is hier niet vrijwillig.

De kapitein:

Ze dient de goede zaak. In elke oorlog worden vrouwen gebruikt. Solistisch fluitspel is niet goed voor soldaten en na de stalen bruid aan het front is er altijd een bruid van vlees en bloed nodig. Vrouwen zijn onmisbaar voor het moreel van de troepen. Zelfs Alexander de Grote wist dat al; ook bij hem waren vrouwen een onderdeel van een weloverwogen veroveringsstrategie. Ga jij in de aanval of moet zij het doen? *(tot de vrouw)* Steek je lieve handjes eens uit.

De vrouw gaat gelaten en uiterlijk onverschillig tegen de journalist aanleunen.

De kapitein:

(een beetje grinnikend) Hij is een zeer bijzondere gast. Hij schrijft. Artikels over de oorlog. Over Slobers. Over de stem van mijn moeder. Over de ziel van het Servische volk. Over twaalf kogels. *(dicht bij het oor van de vrouw)* En misschien over Marijena.

De journalist:

(een beetje verward) Jaja.

De kapitein:

(de bijna lege fles wijn van de tafel nemend) En laat hem de wijn ook eens van op je lippen proeven. Als eerste moment van wat zijn leukste herinnering aan deze dag moet worden.

De kapitein wil de flessenhals in haar mond wringen, maar de journalist neemt de fles af, bevochtigt zijn vingers met wijn en betast de lippen van de vrouw. Voor het eerst kijkt de vrouw hem echt aan.

De kapitein:

(de journalist en de vrouw van dichtbij bekijkend) Het ijs is gebroken. Goede nacht. *(hij tikt met de vingers tegen de billen van de vrouw, trekt dan zijn jas aan, neemt zijn tas en zijn wapens en wil de kamer verlaten, maar keert nog even naar de tafel terug en besnuffelt de lege borden)* Na gebakken schaamlipjes in venkelsaus smaken verse altijd beter. Lijkt op oesterzwam, zei hij. Op oesterzwam. *(hij geeft een ruwe klopp op de schouder van de journalist en verlaat de kamer met een bulderende lach)*

De journalist:
(terwijl hij de wijnfles laat vallen) Ik ben medeplichtig.

De vrouw:
Dat zijn we allemaal op een of andere wijze.

Men hoort het sluiten van de deur. Dan gaat het licht uit. De vrouw en de journalist blijven een poos bijna onzichtbaar.

De vrouw:
Kom.

De journalist:
Ik ben medeplichtig.

De vrouw:
Je moet er over schrijven.

Ze staan nu in een blauw schemerlicht.

De vrouw:
Kom. (ze trekt de journalist mee, duwt hem op het bed, gaat naast hem zitten)
Kom. (ze legt zijn hand in haar hand en wacht op wat verder komen zal)

Zo blijven ze zitten. De schemer houdt nog even aan. Dan wordt het donker en valt het doek.